

STUDIECENTRUM RECHTSPLEGING
TRAINING AND STUDY CENTRE FOR THE JUDICIARY

De SSR Zesdaagse 2014

Een collegetour rond het rechterlijk oordeel

Inhoudsopgave

Voorwoord Voorwoord door Rosa Jansen	4
Ronde 1, 30 januari 2014 Den Bosch Thema: Waarheidsvinding	7
Ronde 2, 11 februari 2014 Zwolle Thema: Regie & emotie	13
Ronde 3, 18 februari 2014 Amsterdam Thema: Oordeelsvorming	19
Ronde 4, 6 maart 2014 Utrecht Thema: Publieke verantwoording	25
Ronde 5, 13 maart 2014 Rotterdam Thema: Onafhankelijk & ontvankelijk	31
“Burgers willen geen rechter op schoot” Een interview met Albert Klijn	37
“Belgische rechters ‘jaloers’ op Nederlandse intervisie” Een interview met Belgische rechters	41
Ronde 6, 20 maart 2014 Den Haag Thema: De concerncode	45
“Rechters mogen geen kaste vormen” Een interview met Geert Corstens	51
Slotdag, 10 april 2014 Utrecht Thema: Waarheid	55
Gele toga voor inleiders over ‘Concerncode’	59
Judge Joyce	63

Kennisbeleving

Daar gingen ze weer. De rechters op hun fiets. Zojuist gestart met nog zes aankomstplaatsen voor de boeg. Afgaand op hun gezichtsuitdrukking zien ze er niet tegenop en waarom zouden ze ook? Het programma bood immers veel moois. Ik kan u namens hen en de andere deelnemers zeggen: het was weer een hele belevenis de SSR Zesdaagse 2014.

Spannend was de collegetour tot aan de finish. Wie van de presenterende koppels zou de gele toga winnen? De winnaars bleken de presentatoren van de laatste ronde. Zij stelden de 'concerncode' aan de orde. Kwam het door het thema of door de kwaliteit van het koppel? Het was de combinatie die de aanwezigen in de grote kelderzaal van de Raad voor de Rechtspraak driftig aan het zoeken kregen naar hun de identiteit van de Rechtspraak. Niet minder intensief was de filosofische overval op de afsluitende 'Zevende dag'. Een denkoefening over waarheidsopvattingen, de consequenties hiervan voor het handelen en de moed om ook overeenkomstig te handelen.

Mocht bij u inmiddels de indruk zijn ontstaan dat de voorgaande rondes slaapverwekkend waren, dan helpt dit boekje u uit deze droom. Want wat te denken over het aanleren van de spagaat om responsief te zijn naar de samenleving en om ook onafhankelijk te zijn in uw oordeel? Onze Belgische gasten brachten hierover tijdens de vijfde ronde de aanwezigen behartenswaardige lessen bij. Lessen die nog langer hadden mogen duren, zo leest u hierna.

Nieuw en opvallend voor dit jaar waren: twee wetenschappers en een advocaat-generaal die de publieke verantwoordingsplicht van

de rechter en de officier van justitie belichtten, een als microfoon fungeerde ballpoint in de hand van een assertieve interviewer die de ondervraagde rechter uit z'n rol bracht, de opgave om te beschrijven hoe zout smaakt en de mededeling dat Sv 338,339 en 350 van u vragen om datgene te doen wat waarheidsvinding eerder belemmert dan bevordert!

Kortom, er werd een beroep gedaan op het uithoudingsvermogen van de deelnemers want aan kennis beschreven in dissertaties en artikelen viel er heel wat te beleven. Kennisbeleving is ook de gedachte achter de SSR-Zesdaagse. Dat wordt ook weer gehanteerd tijdens de SSR-avondzesdaagse 2015. Mocht u bij daarbij direct onplezierige herinneringen aan de vier wandelingen tijdens uw verblijf op de basisschool krijgen, lees dan dit verslag en bedenk daarbij: de derde editie wordt uitdagender en spannender!

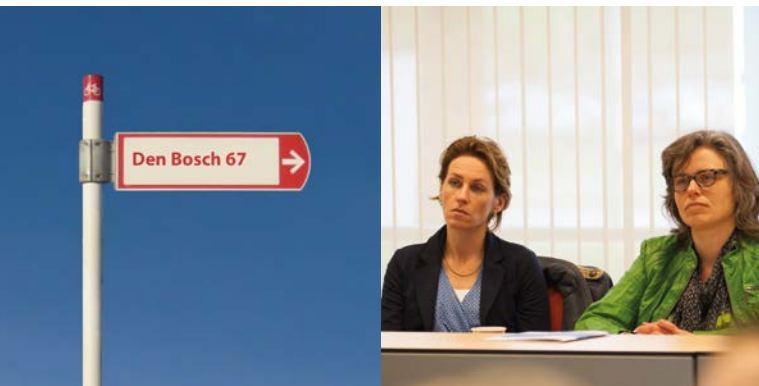
Rosa Jansen, voorzitter College van Bestuur SSR

*“Extra aandacht en werk
verdient zich ruimschoots terug”*

**Ronde 1, 30 januari 2014
Den Bosch**

Thema: Waarheidsvinding

Waarheidsvinding kan beter

Rechtshouders en officieren van justitie kunnen zorgen voor een betere waarheidsvinding wanneer zij vanaf het begin van een procedure met een open blik, zonder tunnelvisie, naar de feiten kijken. Dat was de centrale boodschap in Den Bosch bij de start van de Zesdaagse, de cyclus over vele facetten rond rechterlijke oordeelsvorming. Het thema van de eerste dag was 'Waarheidsvinding'.

Ruim twintig deelnemers, vooral rechtshouders en officieren van justitie, discussieerden daar over de valkuilen die een juiste waarheidsvinding in de weg kunnen staan. De inleidingen en praktische oefeningen van klinisch patholoog en jurist professor Raimond Giard en rechtspsycholoog en professor Eric Rassin over het onderwerp leverden daarvoor stof te over.

Groot onderhoud

Volgens professor Giard, hoogleraar Methodologie en aansprakelijkheid bij de Erasmus School of Law en klinisch patholoog, verbonden aan het Maasstad Ziekenhuis in Rotterdam, is de huidige manier van waarheidsvinding bij juridische kwesties nog te vaak gebaseerd op 'oude, ingesleten gewoonten van snelle meningsvorming'. 'Uit onderzoek blijkt dat rechtshouders zich vrij makkelijk neerleggen bij de feiten die zij aangeleverd krijgen en op basis daarvan rechtsvragen stellen. Dit is echter een stap te snel. Wanneer zij eerst kijken naar de onderzoeksvraag, de causale verklaring van de te beoordelen gebeurtenis, en pas daarna gaan bekijken wie daarvoor eventueel aansprakelijk is, het antwoord op de rechtsvraag, levert het onderzoek naar de waarheid vanaf het prille begin meer inzichten in hetgeen er is gebeurd. Zeker wanneer er bij die onderzoeksvragen niet alleen wordt gekeken naar de feiten zoals die zijn neergelegd in dossiers en stukken, maar men ook andere scenario's, andere mogelijkheden bekijkt. Dit levert een bredere blik, waardoor dwalingen voorkomen zouden kunnen worden', aldus Giard. Het extra werk dat hiermee in de beginfase van een

gerechtelijke procedure is gemoeid, zowel in het strafrecht als in het civiele recht, verdient zich in de verdere fasen van het proces ruimschoots terug, meent hij. 'Zo werk je effectiever, efficiënter en wordt de kwaliteit van de vonnissen beter', aldus Giard.

Volgens hem kan er niet genoeg op gehamerd worden, zowel tijdens de rechtenstudie aan universiteiten als in de Permanente Educatie van de rechterlijke macht, dat rechters op die manier, met een open blik moeten leren kijken naar de feiten. Giard: 'Het is net als met het stellen van diagnoses in de medische wereld. Daar heeft men geleerd niet te snel af te gaan op een eerste indruk maar systematisch te werken en kritisch te kijken naar de uitkomst. Veel rechters wéten dat het zo beter werkt, maar realiseren zich lang niet altijd dat er in de praktijk nogal eens wordt afgeweken van dat principe. Zie het maar als een "groot onderhoud" van de juridische kennis en kunde om het dagelijkse werk steeds opnieuw kritisch te bezien en zo nodig aan te passen.'

Waarheidsvinding

De bijdrage van Giard berust op het fundamentele onderscheid tussen de juridische rechtsvraag en de empirische vraag naar de feiten. Hij richt daarbij de aandacht vooral op de analyse van het complex aan gedragingen van de actoren in de gerechtelijke procedure in samenhang met de omstandigheden waaronder door de actoren gehandeld is. Giard benadrukt dat bij de zoektocht naar de causale keten eerst open vragen gesteld moeten worden om het later juridisch te evalueren gedrag zichtbaar te krijgen.

Rassin vestigt de aandacht op de paradox van de wetsartikelen 338, 339 en 350 Sv. die de strafrechter opdracht geven om het juiste bewijs te vinden maar hem tegelijkertijd op een verkeerd spoor kunnen brengen. Bij het zoeken naar bewijs bestaat het risico van een aaneenrijgen van bevestigingen zonder daarbij te letten op feiten die deze bevestigingen kunnen ontkrachten. Bewijs moet gevonden worden door de constructie van een verhaal dat is gestoeld op logica en empirische verankering, meent Rassin.

Verder lezen:

R. Giard, *Waarheidsvinding: een spel van vraag en antwoord*, *Expertise en Recht*, 2013-4.; **R. Giard**, *De opdracht aan een deskundige: de kracht van het stellen van open vragen*, *Expertise en Recht*, 2013-2.; **E. Rassin**, *Ongerechtvaardigde overtuigingen*, in: *Gewogen oordelen. Essays over argumentatie en recht*, E.T. Feteris e.a. (red), Den Haag, Boom Juridische Uitgevers 2011.; **H.F.M. Crombag e.a.**, *Dubieuze zaken*, Amsterdam/ Antwerpen, Contact, Amsterdam 1994; hoofdstuk 5: Verankering

Reacties deelnemers, ronde 1

Rechter-commissaris bij de rechtbank Oost-Brabant, Bert van der Leeuw, is, net als vorig jaar, meer dan enthousiast.

“Een heerlijk prikkelende ervaring”

‘Ik vond het ook dit keer een heerlijk prikkelende ervaring die aanzet tot denken en waarmee je ook verder kunt. Hoewel wij als rechter-commissarissen niet oordelen over een strafzaak zijn wij wel vanaf het begin betrokken bij een strafrechtelijk onderzoek. Daarbij probeer ik altijd met een brede scope te kijken, met het vervolg van de procedure in het achterhoofd. Maar ongemerkt sluipt daarbij soms toch binnen dat je teveel vanuit je eigen conventies werkt. Of teveel op de automatische piloot afgaat. Door zo'n bijeenkomst en de interessante visies en onderzoeken van Rassin en Giard is mijn geest weer op scherp gezet. Hun wetenschappelijke onderzoeken, evenals andere relevante kennis vanuit de wetenschap, zouden eigenlijk standaard tot de bagage van een rechter moeten horen. Een brede oriëntatie, mede gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek vanuit juridische en andere disciplines, is een absolute voorwaarde bij de oordeelsvorming die van juristen wordt verwacht.’

De Amsterdamse strafrechter Peter Björn Martens is zeer onder de indruk van de wetenschappelijke onderzoeken en denkbeelden die over waarheidsvinding werden gepresenteerd. Maar kritiek heeft hij ook.

“Er is altijd een risico op beroepsdeformatie”

‘Het kan niet vaak genoeg benadrukt worden: rechters moeten altijd kritisch kijken naar feiten, bewijswaarden en menselijke waarnemingen. Wij hebben, misschien wel te vaak, een normatieve opstelling bij het zoeken naar de waarheid. Maar om nu te zeggen dat alle resultaten uit de onderzoeken van deze inleiders één op één toepasbaar zijn op het rechterswerk, gaat wat ver. Die uitkomsten van die wetenschappelijke onderzoeken zijn vrij algemeen gesteld, terwijl wij rechters juist altijd kijken naar het ene specifieke geval dat wij voor ons krijgen. Daar kan een discrepantie tussen zitten. Dat neemt niet weg dat ik heb genoten van de discussies en de thema’s die vanuit andere disciplines, de medische wetenschap en de rechtspsychologie, besproken werden. En laten we wel zijn: er is altijd een risico op beroepsdeformatie, ook bij rechters. Het kan geen kwaad om je keer op keer te realiseren en in te prenten welke risico’s er kunnen zijn bij het zoeken naar de waarheid of het vellen van een oordeel. Dat geldt niet alleen voor ervaren rechters, maar juist ook voor de beginners. In de opleiding en de permanente educatie kan het onderwerp niet genoeg besproken worden.’

*“Laat af en toe een stilte vallen
om partijen de kans te geven
goed na te denken”*

Ronde 2, 11 februari 2014

Zwolle

Thema: Regie & emotie

Emoties kunnen valkuilen zijn

Rechters en officieren van justitie mogen hun eigen stijl hebben bij hun gedrag en houding op zitting. Zij moeten echter wel goed in de gaten hebben wat hun eigen emoties en die van andere procespartijen voor gevolgen kunnen hebben, zo bleek in Zwolle. Tjarda Pieters, kantonrechter in Haarlem en docent zittingsvaardigheden bij SSR, presenteerde daar, samen met Maria IJzermans, docent aan de faculteit Rechtsgeleerdheid in Tilburg, een nieuwe manier van kijken naar en omgaan met emoties door rechters. De theorie uit recente wetenschap en praktijk werd gelardeerd met praktische 'droogzwem-oefeningen'.

Allergisch

'Onze training is erop gericht om rechters handreikingen te geven om de zitting volgens een bepaalde structuur te laten verlopen en daarin ruimte te geven aan de vele kanten die vastzitten aan emoties. We leveren geen kant-en-klaar vaststaand model. Daar zijn rechters sowieso allergisch voor. Er is geen goed of fout model. Maar we willen wel wijzen op een aantal valkuilen en mogelijkheden om een zitting zo goed mogelijk te laten verlopen', vertelt Tjarda Pieters.

Volgens haar blijkt uit onderzoek en uit de praktijk dat er vaak te weinig aandacht is voor de diverse invalshoeken die een juridisch probleem kan hebben. 'Niet alle rechters realiseren zich dat achter een juridisch geschil een aantal verschillende problemen van de verschillende procespartijen kan schuilen. Pas wanneer je naar al die problemen afzonderlijk luistert krijg je een compleet beeld en kun je van daaruit tot een oplossing of oordeel komen. Het lijken open deuren, maar ook uit de oefeningen die we deden, met hulp van een acteur, blijkt dat 'verder kijken dan de neus lang is' niet de gewoonste zaak van de wereld is', aldus Tjarda Pieters.

Tips

Volgens de inleiders hebben de deelnemers aan deze etappe van de Zesdaagse niet alleen theoretische kennis opgedaan, maar konden zij ook verder uit de voeten met een aantal praktische tips. Tjarda Pieters daarover: 'Bewustwording is natuurlijk een belangrijk doel van onze training. Maar we geven ook concrete tips. Bijvoorbeeld op het gebied van time management. "Zorg ervoor dat je aan het begin van de zitting zegt hoeveel tijd er beschikbaar is en

hoe die verdeeld gaat worden” lijkt een schot voor open doel, maar veel rechters vergeten dit nogal eens. Of de handvatten die wij meegeven bij het stellen van vragen. Stel geen tien vragen in één adem. Vul niet in als er even een stilte valt, maar laat de mensen even nadenken. Om maar een paar voorbeelden te noemen.’

Regie en emotie

‘Emotie’ kan in twee betekenissen worden opgevat: als een cognitief-analytisch element en als een praktisch instrument. Het cognitief-analytische perspectief definieert IJzermans als een op verstand en gevoel gebaseerde inschatting die zichtbaar maakt dat er bij het gedrag waarden in het geding zijn die een impuls tot handelen bieden. Om dit gedrag te kunnen begrijpen is inzicht nodig in relevante belangen van de actoren. Dat inzicht is een noodzakelijke voorwaarde voor een goede evaluatie door de rechter.

Pieters benadert de emotie van de rechter zélf als een instrument waarmee hij de stappen kan zetten die het nieuwe zittingsmodel kenmerken: (1) het terugkijken naar de feiten, (2) het stilstaan bij het probleem, (3) de blik omdraaien zodat er doelen in het vizier komen die vervolgens (4) partijen ertoe bewegen die richting uit te gaan.

Verder lezen:

M.G. IJzermans, De kunst van het overtuigen; emoties in de rechtszaal, in: *Recht: kunst of kunde*, Van der Port & Veldman (eds), 2014; **Tj. Pieters**, *De raakbare rechter*, TREMA 2010 nr. 5

Reacties deelnemers, ronde 2

Jeugd- en strafrechter in Utrecht Ellen van Kalveen volgt alle bijeenkomsten van de Zesdaagse. Het opzetten van ‘meerdere brillen’ rond één thema, oordeelsvorming, vindt zij een uitstekende leerschool.

“Meerdere brillen bij oordeelsvorming”

‘Het was woekeren met mijn agenda maar ik heb er dit jaar heel bewust voor gekozen om deel te nemen aan alle bijeenkomsten over rechterlijke oordeelsvorming. De diversiteit van de onderwerpen, de vele invalshoeken die gekozen zijn en de brede samenstelling van inleiders maken dit tot een uiterst nuttige ervaring voor mijn werk. Dat geldt ook zeker voor de presentaties die gegeven werden door Tjarda Pieters en Maria IJzermans. Hun visies op de rol van regie-voeren op zitting, hoe je omgaat met emoties, en hoe je de juiste vragen stelt aan de juiste mensen, vond ik soms verrassend. Wat doe je met je eigen emoties – irritatie of boosheid – wanneer een verdachte maar blijft ontkennen, terwijl er bewijs te over is? Hoe kunnen slachtoffer en verdachte beiden op een goede manier, die recht doet aan hun eigen positie en emoties, benaderd worden door de rechter? Welke vragen moet je stellen? Of: ‘hoe leer je niet bang te zijn voor stiltes?’ Allemaal voorbeelden die ter sprake kwamen en waaraan ik nog vele keren zal denken bij mijn werk. Het is lastig om direct in mijn eigen werk toepasbare ‘verbeterpunten’ te noemen, maar alleen al het feit dat ik mij meer bewust ben van dit soort relevante vragen, maakt deze serie tot een uiterst succesvolle tijdsbesteding.’

*“OM heeft méér nodig
dan louter juridische kennis”*

Michael van Leent is Advocaat-Generaal bij het ressortsparket Arnhem-Leeuwarden. Hij wil als een ‘mantra’ uitdragen dat de kwaliteit van ‘ons’ eindprodukt door veel méér bepaald wordt dan alleen de juridische kwaliteit.

‘Niemand zal bestrijden dat ook officieren van justitie buiten hun juridische kennis nog andere kennis en vaardigheden moeten beheersen om hun werk goed te kunnen doen. Toch wordt binnen het kwaliteitsdenken de focus bijna Pavlov-matig gericht op de juridische kwaliteit. De onderwerpen die bij een project als de Zesdaagse aan bod komen verruimen de eigen blik. De vele facetten van oordeelsvorming zijn niet uitsluitend een geschikt onderwerp voor rechters, ook officieren van justitie hebben daar dagelijks mee te maken. Zowel in onze rol als ‘baas’ van de politie alsook in onze adviesfunctie naar de Zittende Magistratuur op zitting. Het is belangrijk dat ook leden van het OM inzicht hebben in aspecten als ‘emoties’ die bij die oordeelsvorming een rol spelen. In deze bijeenkomst kwamen tijdens de oefensessie vooral de ‘veilige’ kanten van emoties ter sprake, namelijk die van de andere procespartijen. Veel spannender wordt het, naar mijn idee, wanneer we ook stilstaan bij onze eigen emoties tijdens de behandeling van zaken. Dit vergt een open en transparante cultuur waarin we met elkaar over elkaars functioneren kunnen spreken. En dat is moeilijk. Intervisie kan daarbij een dankbaar hulpmiddel zijn.’

*“Oordeelsvorming is als
het eten van zout”*

**Ronde 3, 18 februari 2014
Amsterdam**

Thema: Oordeelsvorming

Oordelen is méér dan rationeel denken

'Oordeelsvorming is niet alleen gebaseerd op rationeel denken. Er spelen daarbij ook 'onbepaalbare' aspecten, zoals ervaring en intuïtie, een rol. Rechters en officieren van justitie moeten zich dat realiseren en daarover reflecteren met anderen'. Dit denkmodel presenteerde Rogier Hartendorp, rechter bij de rechtbank Midden-Nederland, in Amsterdam.

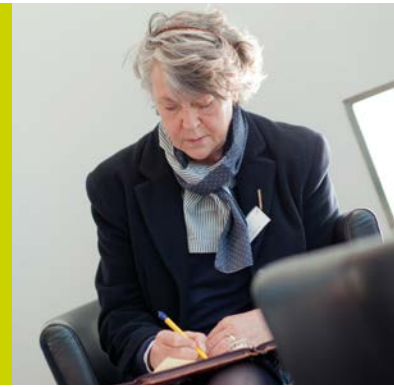
Het thema tijdens deze middag was dit keer de vorming van het oordeel zelf. Rogier Hartendorp en psycholoog Femke ten Velden, docent aan de Universiteit van Amsterdam, lieten vanuit hun eigen invalshoeken hun licht schijnen over verschillende kanten van beslissen die zich in het hoofd van een beslisser kunnen afspelen.

Zout

Volgens Rogier Hartendorp is het vormen van een oordeel niet een zuiver rationeel proces, al zullen velen dat denken. Een deel van oordeelsvorming is, volgens hem, ook gegrond op de minder vast te omschrijven kennis van ervaringen. Dit betreft zowel de eigen ervaringen van degene die een oordeel moet vellen als de ervaringen

die procespartijen hebben of die in de maatschappij leven. 'Die kant van oordeelsvorming is moeilijk in woorden te vangen. Het is als met het eten van zout. Iedereen weet hoe dat smaakt, maar de taalkundige beschrijving daarvan is lastig', aldus Rogier Hartendorp. Om zijn stelling kracht bij te zetten liet hij een deelnemer tijdens de bijeenkomst wat zout proeven. 'Het enige antwoord op de vraag wat zij proefde was "zout". Het bleek niet mogelijk om te beschrijven hoe zout smaakt. Dat illustreert hoe lastig het is om ervaringen, hoewel door iedereen gedeeld, in concrete taal om te zetten en uitputtend te beschrijven', aldus de inleider. Een oordeel moet naar zijn mening dan ook worden gezien als een beslissing met een eigenstandig karakter, en niet als een pure afgeleide van een juridische redenering.

Bij de stap van het vormen van een oordeel en het uitspreken daarvan spelen ratio en logica geen doorslaggevende rol, betoogt hij. 'Bij de vorming van een oordeel zal een beslisser óók een min of meer concrete basis, een grond moeten geven aan zijn overtuiging – en wel de overtuiging dat zijn uitspraak aanvaardbaar is voor

hemzelf, voor partijen en de samenleving. Overtuigingen zijn gebaseerd op een breed scala aan ervaringen die in een zekere mate te beredeneren zijn. Door ons bewust te zijn van die niet-rationele aspecten tijdens het proces van oordelen, en daarover ook te praten met anderen, maken we zelfs het “onbepaalbare” bespreekbaar. Vanuit die basis kan er dan gereflecteerd worden op de oordeelsvorming wat uiteindelijk zou moeten leiden tot betere, dat wil zeggen breed aanvaarde, beslissingen, aldus Rogier Hartendorp.

Lastig

Het denkmodel van Hartendorp bleek niet voor iedereen ‘gesneden koek’. Dat erkent de inleider ook zelf: ‘Ik geef toe dat dit een lastig onderwerp is. Rechters en officieren van justitie hebben in hun opleiding geleerd om het verstand als uitgangspunt te nemen bij hun beslissingen. Dat sociaal-historisch gevormde ervaringen essentieel zijn voor een aanvaardbare beslissing is iets dat de meesten wel weten, maar niet bewust gebruiken bij het komen tot een beslissing. Dat zou anders kunnen’, aldus Rogier Hartendorp.

Oordeelsvorming

De niet te definiëren smaak ‘zout’ is voor Hartendorp de illustratie van de kern van zijn model van oordeelsvorming: de ervaring als kennisbron. Het accent ligt voor hem niet op de logica waarbij de rechtsregels toegepast worden op feiten op weg naar een conclusie (het ‘normatieve syllogisme’), maar hij ziet de sociaal-historische context waarin we leven als het instrument om tot een aanvaardbaar oordeel te komen. De precieze werking van ervaring kan moeilijk geëxpliciteerd worden want het gaat, volgens Hartendorp, om een open relatie tussen regels, feiten en gebeurtenissen. Het rechterlijk oordeel is daarmee voor hem geen sprong in het diepe maar de uitkomst van een beredeneerde overtuiging.

Ten Velde etaleert de bestaande psychologische kennis over automatische mechanismen als ‘anker-effecten’, ‘Gambler’s-fallacy’ en de ‘fundamentele attributiefout’ naast externe factoren die wel te manipuleren zijn, zoals tijdsdruk en bereidheid tot kennis-delen bij meervoudige oordeelsvorming. Haar onderzoek laat zien dat bij zowel enkelvoudig als meervoudig beslissen verschillende valkuilen aanwezig zijn.

Verder lezen:

R.C. Hartendorp, *Praktisch gesproken. Alledaagse civiele rechtspleging als praktische oordeelsvorming*, dissertatie EUR, 2008; **F.S. ten Velde & C.W.K. de Dreu**, Sociaalpsychologische determinanten van strafrechtelijke besluitvorming, *Research Memoranda*, jrg. 8 nr. 2, Den Haag, Raad voor de rechtspraak (2012); **R. Baas e.a.**, Rechtspreken: samen of alleen. Over meervoudige en enkelvoudige rechtspraak, *Research Memoranda*, jrg. 6 nr. 1, Den Haag, Raad voor de rechtspraak (2010); **A. Klijn**, *Meervoud: meer waard! Wanneer en waarom*, Publicatie SSR, Utrecht, 2012 (2012).

Reacties deelnemers, ronde 3

Robert van den Bold, officier van justitie bij het arrondissementsparket Limburg, is een van de weinige leden van het Openbaar Ministerie die deelnamen aan de Zesdaagse. Er zou tijdens de bijeenkomsten, in zijn ogen, ook méér aandacht besteed moeten worden aan specifieke zaken die bij het OM spelen.

'De thema's van deze master blijken vooral te zijn afgestemd op de ervaren zittende magistratuur. Er hangt een geur van 'koffie en bonbonnetjes' en niet van 'ronkende motoren en verbrand asphalt'. Daarmee bedoel ik de verschillende manieren van werken van rechters en officieren van justitie. Wij hebben doorgaans minder tijd om rustig tot een oordeel te komen. De weg naar beslissingen biedt in ons vak niet altijd de mogelijkheden van kalm beraad en rustig overleg. Voor dat verschil in werken was echter weinig aandacht. Dat betekent overigens niet dat ik het geen nuttige bijeenkomst vond. Het werk van ZM en OM vertoont ook raakvlakken en dus ook valkuilen die zowel rechters als officieren van justitie moeten zien te vermijden. Zoals het gevaar van "ankeren" of "tunnelvisie", waarover Femke ten Velden sprak. Bij mijn parket hebben we, juist

vanwege de risico's die aan ankeren vastzitten, besloten om ons strafmaatoverleg anders in te richten. We gaan niet meer uit van een straf die een van de deelnemers van het overleg noemt, maar praten daar pas over als iedereen, op papier, een voorstel tot straf of maatregel heeft geschreven. Zo voorkomen we "napraten".

'Natuurlijk is zo'n Zesdaagse ook een prima manier om een inkijkje te krijgen in het "brein" van rechters en de manieren waarop zij hun oordeel vormen. Daar kun je als officier je voordeel mee doen op zitting en in het requisitoir. Maar liever nog zou ik zien dat er meer concrete OM-onderwerpen werden besproken.'

"Liever meer aandacht voor specifieke OM-aspecten"

Familie- en jeugdrechter Jacqueline Dubois van de rechtbank in Haarlem steekt veel op van de leerzame bijeenkomsten. De derde dag in Amsterdam heeft haar nóg meer inzicht gegeven in hoe zij zelf tot een beslissing komt.

“Meer inzicht in eigen proces bij oordeelsvorming”

‘Ik realiseer me al langer dan vandaag dat een beslissing niet uitsluitend door logisch nadenken ontstaat. Maar om vanuit wetenschappelijke hoek uitgelegd te krijgen hoe de weg naar een beslissing in je hoofd verloopt, en welke elementen daarin een rol spelen, is toch heel inspirerend. Zo vond ik in het verhaal van Rogier Hartendorp, over de rol die ervaring speelt bij de gedachtenvorming, een belangrijk punt van herkenning. Hij betoogt dat onze ervaring en intuïtie ons vooral aansturen bij het vinden van een beslissing,

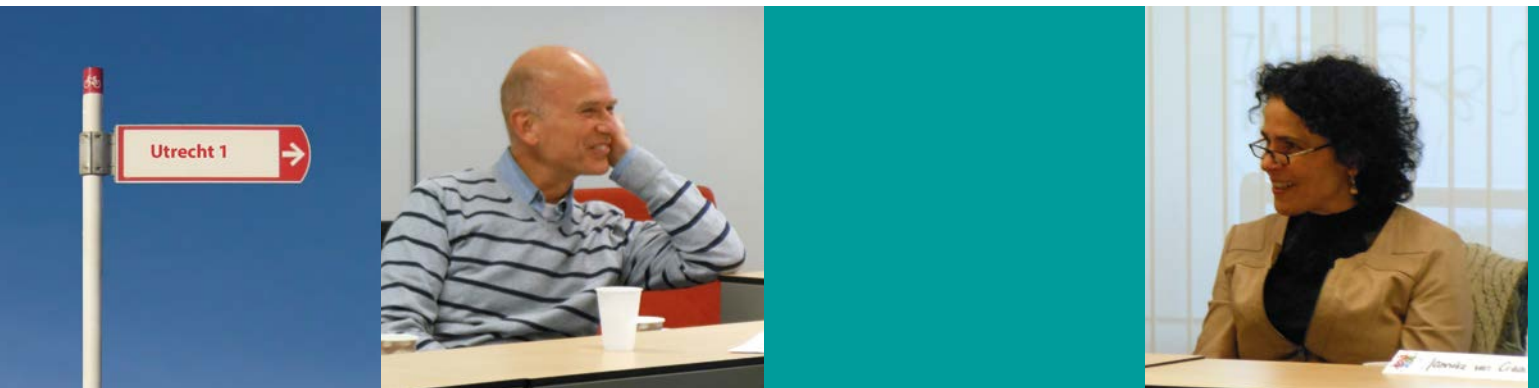
en dat de logica meer een rol gaat spelen in de daaropvolgende motivering van die beslissing. Ik denk dat het voor mij inderdaad zo ongeveer werkt. Maar ik ben daar niet altijd bewust mee bezig. Door de herkenning en bewustwording van bepaalde denkprocessen, hoewel misschien gebaseerd op ‘zachte’ wetenschap, zal ik daarmee meer rekening houden als ik tot een oordeel moet komen. Dat geldt ook voor de (groeps-)processen waarover psycholoog Femke ten Velden in dit verband vertelde. Ik denk dat alle rechters wel weten hoe de besluitvorming ongeveer werkt, als unus of in een meervoudige kamer. Dat betekent echter niet dat we dus niet meer met elkaar zouden hoeven te praten over -bijvoorbeeld- de in deze cursus besproken kanten van rechterlijke oordeelsvorming. Integendeel: het zijn punten die blijvend aandacht verdienen omdat het je ertoe aanzet om weer eens over je eigen functioneren na te denken. En die aanzet werd mooi gegeven met deze lezingen en de daardoor uitgelokte discussie tussen de deelnemers.’

“OM en ZM zijn kritisch over elkaars taalgebruik. ‘Zitters’ willen kernachtige, duidelijke en neutrale requisitoirs. Officieren verwijten rechters teveel jargon”

Ronde 4, 6 maart 2014
Utrecht

Thema: Publieke verantwoording

Rechters en officieren kritisch over elkaars taalgebruik

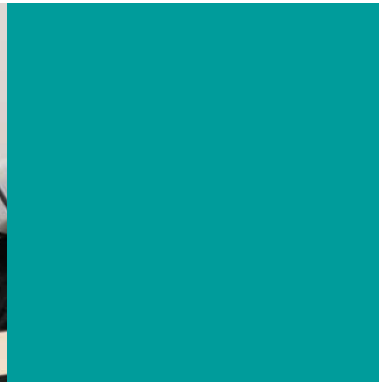
Nederlandse magistraten, zowel rechters als leden van het Openbaar Ministerie, kunnen hun taalgebruik verder verbeteren. Uitspraken en requisitoirs zijn nog steeds vaak onbegrijpelijk voor publiek en partijen. Dit kwam naar voren tijdens de vierde dag over rechterlijke oordeelsvorming.

Onbegrijpelijke motiveringen en uitspraken, langdradige en verwarrende tenlasteleggingen, té emotievolle requisitoirs en teveel vaktaal. De kritiek op het taalgebruik van rechters en officieren van justitie en advocaten-generaal door niet-juristen bestaat nog steeds, ondanks de vele verbeteringen die inmiddels zijn aangebracht. Maar ook hebben de leden van de zittende en staande magistratuur onderling nog wel wat kritische noten te kraken over elkaars werk. Het OM zou de boodschap kernachtiger, duidelijker en neutraler moeten formuleren. De ZM hanteert nog steeds een jargon waardoor uitspraken op onbegrip stuiten. In Utrecht werd flink gediscussieerd over recente onderzoeken die speciaal voor de Zesdaagse werden gehouden.

Communicerende vaten

Uit een van die onderzoeken, georganiseerd door Miranda de Meijer, advocaat-generaal bij het ressortsparket Den Haag en voorzitter van de wetenschappelijke commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, bleek duidelijk dat leden van het OM en de 'zitters' op sommige punten een andere mening hebben over de kwalificaties van een 'goed requisitoir'.

Miranda de Meijer: "Ik heb aan een groep officieren van justitie gevraagd aan welke kwaliteitscriteria een requisitoir zou moeten voldoen. Volgens hen is de gedragscode van het OM, waarbij het OM zich richt op de verdachte maar stáát voor het slachtoffer daarbij uiterst relevant. De rechters van deze Zesdaagse meenden echter dat het verhaal van de officier, kernachtiger, duidelijker en neutraler moet zijn, met minder emotionele aandacht voor het slachtoffer. Die aanbevelingen vanuit de rechtspraak zijn belangrijk voor ons. OM en ZM zijn communicerende vaten. Een goed requisitoir kan een goed gemotiveerd vonnis opleveren. De opmerkingen van de rechters zullen we dan ook zeker meenemen in het aanscherpen van onze kwaliteitscriteria."

'Quick and dirty'

In Utrecht waren er niet twee, maar drie inleiders. Behalve Miranda de Meijer en Philip Langbroek, hoogleraar Rechtspleging en rechterlijke organisatie aan de Universiteit Utrecht, sprak Marijke Malsch, onderzoeker bij het Nederlands Studiecencentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving. Haar boodschap was toegespitst op de functie van de uitleg, de explicatiefunctie, van de motivering bij een vonnis. Ook zij had daarvoor, samen met de andere inleiders, een 'quick and dirty'-onderzoekje, zoals zij het zelf noemt, gedaan naar het taalgebruik in de motivering van vonnissen. Voor dit onderzoekje werd een twintigtal leken gevraagd om drie vonnissen door te lezen en te vertellen wat zij ervan vonden. De 'proefpersonen' concludeerden onder meer dat er teveel juridisch jargon was gehanteerd en er teveel moeilijke termen waren gebruikt. Dit zorgde voor onbegrip over de motivering en de strafmaat.

'Natuurlijk was dit geen representatief onderzoek, maar het maakt toch weer duidelijk dat het voor rechters ingewikkeld blijft om in gewone mensentaal hun zaak uit te leggen. Dat komt deels omdat we in Nederland professionele rechtspraak hebben en in andere landen ook lekenrechtspraak,' aldus Marijke Malsch. Zij erkent overigens dat er al veel ten goede is veranderd en signaleert ook dat de wil bestaat om nog verdere verbeteringen door te voeren. 'Er is duidelijk een kentering gaande. Vroeger klonk nogal eens gemor als er over het taalgebruik van de Zittende Magistratuur werd gesproken. Tegenwoordig is er meer aandacht voor de mogelijkheden om motiveringen duidelijker te formuleren. Er is nog een wereld te winnen. Bijvoorbeeld door het standaard 'herschrijven' van vonnissen, net zo lang totdat er een excellent exemplaar ligt. Het oude excuus van tijdgebrek zou niet meer gebruikt mogen worden', aldus Marijke Malsch.

Publieke verantwoording

Langbroek rapporteert de uitkomsten van zijn onderzoek naar de uiterlijke variatie in de motivering van vonnissen bij verschillende sectoren van een gerecht. In dat onderzoek is gekeken naar complexiteit (leesbaarheid) van de tekst, het juridisch gehalte (verwijzing naar wet en recht) en het moreel gehalte (de oorbaarheid van gedrag) van het vonnis.

De complexiteit van de motiveringen blijkt bij alle sectoren doorgaans hoog. Wat daartoe bijdraagt zijn kenmerken als: de aan- of afwezigheid van ervaren procedeerders (repeat players) en mediabelangstelling.

Uit het onderzoek onder niet-juristen dat Malsch presenteert blijkt eveneens dat de complexiteit van vonnissen en bijbehorende motiveringen hoog is zijn. De bewezenverklaring en/of de strafoplegging waren voor één op de drie of vier niet-juridische geschoolde deelnemers aan het onderzoek onbegrijpelijk.

De Meijer laat aan de hand van een onderzoek onder 38 officieren van justitie zien welke overwegingen voor de officier van belang zijn bij het al dan niet schriftelijk requireren. Factoren die daarbij van belang zijn blijken: het type zaak, de maatschappelijke impact en het rechtsvormend karakter daarvan, de aandacht van de media en de publieke verantwoording.

Verder lezen:

P.M. Langbroek e.a., *Motiveringen van de rechtbank Utrecht. Een onderzoek naar tekstenkenmerken en publieken van rechterlijke motiveringen*, Montaignecentrum Universiteit Utrecht, 2014; **M. Malsch e.a.**, *Hoe helder is de rechter? Leesbaarheid en begrijpelijkheid van strafrechtelijke vonnissen*, NJB 2004-22.

Reacties deelnemers, ronde 4

Evenementen als de Zesdaagse en de summercourse over de vele facetten van rechterlijke oordeelsvorming bieden de kans om in alle rust met collega's te praten over onderwerpen die verder gaan dan de vaktechnische kanten van het werk. 'Juist dát maakt dit soort bijeenkomsten waardevol', zegt Nicole Veldman-Gielen, strafrechter in Utrecht.

“Rustig praten met collega's waardevol”

'Oordelen is veel méér dan het schrijven van een dictum. Het is een proces dat van begin tot eind logisch en begrijpelijk moet worden doorlopen, zodat de uiteindelijke beslissing niet als een duveltje uit een doosje komt', aldus Nicole Veldman. Over deze kerntaak van hun professie kunnen rechters, wat haar betreft, nooit te veel of te

diep met elkaar in gesprek zijn. 'Maar daarvoor hebben we tijdens ons werk simpelweg niet voldoende tijd. Tijdens de Zesdaagse is die verdiepingsmogelijkheid er meestal wél', meent zij.

De Utrechtse strafrechter volgt dit jaar alle bijeenkomsten van de Zesdaagse. De combinatie van wetenschap en praktijk is volgens haar een uitgelezen manier om het dagelijks werk van de rechter uit te diepen. Dat gold ook voor de vierde bijeenkomst, waarin de publieke verantwoording centraal stond. 'Hoewel ik geen écht nieuwe dingen heb geleerd, is het goed om samen met de inleiders en deelnemers belangrijke onderwerpen als motivering en begrijpelijkheid rond een uitspraak verder onder de loep te nemen. Helaas bleken de op zich interessante verhalen van drie inleiders een beetje teveel van het goede. Er werd nogal "gejaagd" en er bleef te weinig tijd over om ons echt te verdiepen in het onderwerp en daar samen over te discussiëren. Dat is jammer. Voor de inleiders, maar ook voor ons, omdat we vrij oppervlakkig moesten blijven terwijl de ingrediënten voor verdieping wel aanwezig waren. We konden er dit keer niet echt uithalen wat erin zit. Terwijl dát nu juist de toegevoegde waarde is van deze bijeenkomsten', aldus Nicole Veldman.

“Ook griffiers en juridisch ondersteuners kunnen veel opsteken”

Wim Bel is nog niet zo lang rechter bij de Centrale Raad van Beroep. Juist daarom vindt hij het zo zinvol om samen met ervaren collega's te praten over van alles wat komt kijken bij oordeelsvorming. 'En ook griffiers en juridisch ondersteuners, die toch ook een grote rol spelen bij het maken van een vonnis, zouden hier veel van opsteken', zegt hij.

'Juist omdat ik relatief nieuw ben in het vak, en nog volop in ontwikkeling, leer ik veel tijdens deze ontmoetingen. Van de wetenschappers hoor ik over relevante onderzoeken die van invloed zijn op het werk van alledag. De praktische oefeningen daarbij leveren me handige vaardigheden op die zeker zullen helpen mijn werk te verbeteren', aldus de bestuursrechter.

Als voorbeeld van zo'n wijze les noemt hij de manier waarop de motivering van een uitspraak begrijpelijker kan worden wanneer je eerst in het kort mondeling tegen jezelf of tegen een ander vertelt waar het over gaat, en pas daarna gaat schrijven. Wim Bel: 'Ik merk dat deze tip me veel scherper maakt in het opschrijven van mijn gedachten. Ervaren magistraten weten dit misschien al lang, maar

voor mij is het een bruikbare tip bij het formuleren.'

'Het maken en motiveren van een vonnis lijkt mogelijk een koud kunstje, maar er zitten veel haken en ogen aan. Het is absoluut niet gemakkelijk om een perfect verhaal op papier te krijgen, dat van A tot Z voor publiek en partijen te snappen is. Ook bij de rechters van de Centrale Raad van Beroep is er soms die blinde vlek, waardoor we niet kritisch genoeg kijken naar ons werk. Het juridisch jargon sluipt toch vaak binnen, en dat is fnuikend voor het begrip bij een ander', meent Wim Bel.

De wetenschappelijke visie van de drie inleiders leverden hem een flinke portie 'food for thought', vindt hij. 'Maar iets méér tijd om daarmee te oefenen of met elkaar over te reflecteren was wel fijn geweest', aldus zijn reactie.

*“Vedettecultuur past niet bij magistraten.
‘Konijn Punkie’ en het Recht op
Verontwaardiging wél!”*

**Ronde 5, 13 maart 2014
Rotterdam**

Thema: Onafhankelijk & ontvankelijk

Vertrouwenkloof blijft lastig

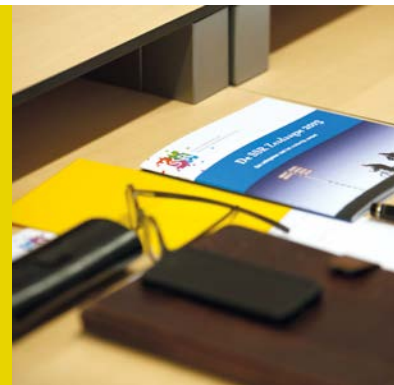
Rechters blijven zoeken naar manieren waarop zij hun onafhankelijkheid kunnen bewaren en tegelijkertijd kunnen omgaan met de emoties van de samenleving en van henzelf. Vooral de vraag in hoeverre zij uiting mogen en kunnen geven aan hun eigen verantwoordiging of die van de maatschappij blijkt ingewikkeld. Belgische en Nederlandse rechters kraakten hun hersens hierover in Rotterdam.

België en Nederland hebben beide te kampen met een vertrouwenkloof tussen de maatschappij en de rechtspraak. In Nederland is die kleiner dan bij de Zuiderburen. In beide landen wordt dat gebrek aan vertrouwen mede veroorzaakt door onbegrip bij de burger voor rechterlijke uitspraken die teveel uit een 'ivoren toren' zouden komen. Dat gegeven stelt magistraten van beide landen voor de moeilijke vraag hoe zij een oplossing zouden kunnen vinden voor de 'spagaat' waarin zij zich bevinden. Hoe kunnen zij onafhankelijk zijn en tegelijkertijd emoties bij burgers en henzelf laten meewegen en dat ook laten zien?

Misbruik

Voor de Belgische rechters Dirk van der Kelen en Bart Willocx, presidenten van de rechtbank in Dendermonde respectievelijk Mechelen, die in Rotterdam een boeiend kijkje over de grens gaven, is één ding in ieder geval duidelijk: magistraten mogen nooit misbruik maken van hun 'recht op verantwoordiging'. 'Hoewel dat recht formeel in onze rechterscode is vastgelegd, is het absoluut niet de bedoeling dat een rechter, bijvoorbeeld door zijn optreden in de media, zijn mening of positie gebruikt louter om het eigen ego te strelen. Een dergelijke vedette-cultus past niet bij de zetelende magistratuur. Er zijn rechters die zich een musketier voelen met betrekking tot hun maatschappelijke overtuiging en dat ook stellig uitdragen. Dat gaat ons een stap te ver', aldus beide inleiders.

Er zijn, volgens hen, betere manieren om uiting te geven aan gevoelens en emoties, zodat de afstand tussen de burger en de rechtspraak kleiner kan worden. 'Het is voor rechters altijd mogelijk om in bepaalde gevoelige zaken een statement te maken. In Nederland beschreef een rechter in een prachtig obiter dictum bij de uitspraak over de "omgangsregeling" voor het konijn Punkie

zijn verontwaardiging over het misbruik van rechtsbijstandsgeld dat met de rechterlijke procedures was gemoeid. In België plaatste een jeugdrechter een kind op het kabinet van de minister van justitie wegens plaatsgebrek in de jeugdinrichting om aandacht te vragen voor die misstand. Beide magistraten gaven hiermee een signaal af rond hun verontwaardiging. Als we over dit soort zaken goed nadenken en ook goed communiceren via de media kunnen we ons gevoel laten zien en onze onafhankelijkheid en professie als magistraat bewaren', aldus het tweetal.

Uitleg

Onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke uitspraken lopen niet altijd synchroon met de gevoelens die leven bij partijen of de samenleving. 'In alle gevallen zullen we echter onze beslissingen zodanig moeten motiveren en uitleggen dat men in ieder geval begrijpt waarom we met bepaalde gevoelens wel of geen rekening kunnen houden bij onze beslissing. Daarmee bewijzen we dat we ons terdege bewust zijn van die emoties en ons daarin ook verdiept hebben, maar dat dit niet altijd betekent dat we onze beslissing door die gevoelens kunnen laten leiden. De blinddoek van Vrouwe Justitia mag af en toe best worden afgedaan om ontvankelijk te kunnen zijn en open te staan voor hetgeen onder de bevolking leeft', menen Willocx en Van der Kelen.

Onafhankelijk & ontvankelijk

Onafhankelijkheid en ontvankelijkheid lijken voor een rechter niet met elkaar verenigbaar. Deze spagaat, een ogenschijnlijk onmogelijke maar wel aan te leren danspositie, staat model voor deze bijeenkomst. Hoe kan een rechter én luisteren naar zijn eigen gevoel en dat van anderen én tegelijkertijd voldoende mentale onafhankelijkheid bewaren is daarbij de vraag.

Klijn belicht het onderwerp aan de hand van een actuele reprise van eerder onderzoek naar opvattingen en verwachtingen van rechters en burgers over de responsiviteit van rechters. Daarbij is gekeken naar zowel de opvattingen van de rechters en de burgers zelf als naar hun percepties van de opvattingen van de ander. Er blijken kleine verschillen tussen de feitelijke meningen en tevens mispercepties daarvan.

De twee Belgische presidenten, Van Der Kelen en Willocx, presenteren een breed overzicht van dergelijke Belgische 'spagaat-onderwerpen'. Zij bespreken vraagstukken over de mate van meegaandheid van de Belgische rechter met falend beleid en de plicht tot verontwaardiging zoals die in hun gedragscode staat beschreven.

Verder lezen:

A. Klijn, *Rechter en bevolking vis-à-vis. Percepties van elkaar en van elkaars meningen*. Publicatie SSR Utrecht (2014);
A. Klijn, NI-BE. *Rechtersbeelden en beelden van rechters vergeleken*, Publicatie SSR Utrecht (2014).

Reacties deelnemers, ronde 5

Ondanks een hoge werkdruk nam Jos Decoker, strafrechter in Gent, de tijd om de SSR-bijeenkomst in Rotterdam bij te wonen. Hij vond vooral de manier waarop Nederlandse rechters discussiëren over het thema 'onafhankelijkheid' en 'ontvankelijkheid' erg leerzaam.

“Nederlandse rechters zijn directer dan Belgische magistraten”

'Voor iedere magistraat, of we nu in België werken, in Nederland of elders in de wereld, is het noodzakelijk om samen na te denken en te praten over de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op ons werk en ons eigen gevoel daarbij. Daarom sprak het thema van deze Zesdaagse mij zo aan. Hoe verhoudt zich onze onafhankelijk-

heid tot de verontwaardiging die in de maatschappij leeft en die wij soms ook zelf hebben? Dat is een zeer actuele vraag die ook met het vertrouwen in de rechtspraak te maken heeft. Wij als rechters zullen daar met elkaar veel en diepgaand over moeten praten. Zowel in eigen land als internationaal', vindt Jos Decoker.

De Gentse rechter sprak tijdens een EJTN-uitwisseling in Bulgarije ook met collega's uit verschillende landen over dit onderwerp. 'Je merkt dat de inhoudelijke discussie overal levendig is en dat we allemaal zoeken naar antwoorden. Als je over de grenzen heen kijkt en luistert werkt dat zeer verrijkend bij het vormen van je gedachten hierover. De manier van praten daarover verschilt onderling nogal. De Nederlanders zijn erg open en direct in hun gesprekken, merkte ik tijdens deze Zesdaagse. Zij deinzen er niet voor terug om hun eigen mening te ventileren. Dat is prettig, omdat zij daardoor snel tot de kern van de zaak kunnen komen. Wij van de Zetelende Magistratuur in België zijn misschien wat terughoudender daarin. Maar het thema van vandaag staat ook bij ons hoog op de agenda, want het gaat om de kern van ons werk als magistraat', meent Jos Decoker.

Takvor Avedissian, president van de rechtbank Overijssel, is gefascineerd door het actuele thema ‘onafhankelijkheid versus afhankelijkheid’. Het verkennen van grenzen en dilemma’s rond maatschappelijke betrokkenheid en onafhankelijk oordelen vindt hij spannend. De ‘flamboyante Belgische bijdrage’ had wat hem betreft daarom meer tijd voor discussie en dialoog moeten krijgen.

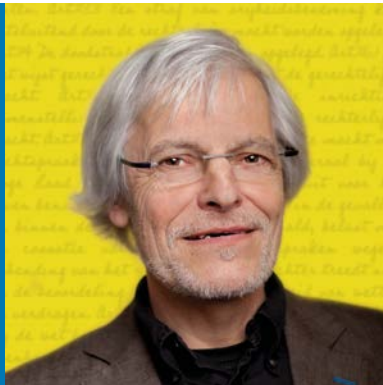
“Wij kunnen nog wat van de Belgen leren”

‘Onze Belgische collega’s Van der Kelen en Willocx zeiden dat de magistratuur in België mogelijk achterloopt bij het bewustwordingsproces over dit thema ten opzichte van onze Nederlandse rechters. Ik vraag me dat echter ten zeerste af’, aldus Takvor Avedissian. Volgens hem blijkt uit hun ‘mooie, doorwrochte presentatie’ met veel praktijkvoorbeelden dat magistraten in België het onderwerp wel degelijk erg belangrijk vinden, daar ook goed over nadenken en – mogelijk met vallen en opstaan – naar (willen) handelen. Dat blijkt volgens de president uit Overijssel ook uit het boekje met daarin de Belgische ‘rechterscode’, waarin bijvoorbeeld het ‘recht op verontwaardiging’ beschreven staat. Takvor Avedissian: ‘Een van de deelnemers in Rotterdam sprak van een “groeiproces” dat wij als Nederlandse rechters hebben doorgemaakt bij het zoeken naar mogelijkheden om de moeilijke verhouding tussen onafhankelijkheid en afhankelijkheid vorm te geven. Dat moge waar zijn, maar ik denk dat wij nog veel van de Belgen kunnen leren in dit opzicht. Helaas was er te weinig tijd ingeruimd om met de Belgische rechters over hun interessante visies verder te praten. Dat was het alleszins waard geweest.’

“Burgers willen geen rechter op schoot”

Interview
Albert Klijn

“Burgers willen geen rechter op schoot”

“Rechters denken ten onrechte dat burgers willen dat de rechter dichter bij hen op schoot komt zitten. Maar burgers pleiten juist voor een zekere afstand tussen de rechters en de samenleving”. Dit zegt Albert Klijn, auctor intellectualis achter de Zesdaagse, naar aanleiding van een in december vorig jaar in opdracht van SSR verricht onderzoek naar de opvattingen van rechters en burgers over de positionering van de rechter.

Volgens Albert Klijn bleek, uit eerdere onderzoeken, dat het beeld dat rechters hebben van hun eigen positionering, de opvattingen daarover bij de burgers en hetgeen rechters veronderstellen over de denkbeelden bij de burgers niet synchroon liepen. Met andere woorden: er bestond een kloof in perceptie en verwachtingspatronen tussen beide groepen. Het SSR-onderzoek had tot doel om dergelijke kloven anno 2014 inzichtelijk te krijgen. “Ook nu kwam naar voren dat rechters en burgers van elkaar niet weten dat ze ieder dezelfde gedachten hebben en dichten de ander dus andere verwachtingen toe. Dat verkeerd percipiëren veroorzaakt schadelijke kortsluitingen en miscommunicatie. De rechter zelf krijgt hierdoor bovendien het gevoel in een spagaat te zitten tussen zijn

eigen onafhankelijkheid en hetgeen de samenleving zou willen. Rechters gaan dan doen wat ze denken dat de burger wil, terwijl de burger zélf iets heel anders wenst”, aldus Albert Klijn.

Kloof

Volgens Albert Klijn werden in dit recente onderzoek twee kloven zichtbaar: een tussen de opvattingen van burgers versus die van rechters en een ander tussen de percepties van de opvattingen over elkaar. “Het gaat daarbij dus om hetgeen de rechter denkt over de mening van de burgers en andersom. Daarbij is het feitelijk gedrag van de rechters gemeten evenals hetgeen de maatschappij van hen verwacht. Bij het feitelijk gedrag van rechters bestaat een kleine kloof: de rechters vinden zichzelf wat meer responsief dan de burgers hen vinden. Bij het verwachte gedrag van rechters ligt de zaak anders. Beiden verwachten weliswaar een zekere afstand van elkaar, maar voor burgers zou die afstand groter moeten zijn dan hoe rechters hierover denken. Mispercepties dus”, aldus Albert Klijn.

Deelname

Het onderzoek werd gehouden onder ruim 500 burgers en slechts enkele tientallen rechters. “Teleurstellend”, vindt Albert Klijn. “Als er méér rechters hadden meegedaan dan was ook wat hen betreft deze steekproef representatief geweest. Nu was het aantal deelnemende rechters te laag om, wat hen betreft, steekhoudende resultaten te kunnen opleveren. Terwijl toch ook uit dit onderzoek blijkt dat er interessante en leerzame conclusies getrokken kunnen worden. Ik wil er dan ook erg voor pleiten dat rechters méér zouden deelnemen aan dergelijke onderzoeken. Dat is in het belang van henzelf, de rechterlijke organisatie en de samenleving”, vertelt hij. [Het onderzoeksverslag ‘Rechter en burger vis-à-vis’ is te lezen op www.ssr.nl](#).

Zelfbeelden rechters

De onderzoeksresultaten over de positionering van de rechter volgens hemzelf en de burgers werden gepresenteerd op de vijfde dag van de SSR-Zesdaagse over rechterlijke oordeelsvorming. Nederlandse en Belgische rechters bogen zich daar, in Rotterdam, over het thema ‘Onafhankelijk & Ontvankelijk’. Om de positionering van de Vlaamse magistraten in beeld te krijgen in vergelijking met die

van de Nederlandse rechters werd ter gelegenheid van de bilaterale ontmoeting ook een onderzoek gehouden onder rechters van twee Vlaamse gerechten en een Nederlandse rechtbank. Hierbij werden slechts de opvattingen van de rechters uit beide landen met elkaar vergeleken. Burgers werden in België niet geraadpleegd.

De belangrijkste conclusie uit dat onderzoek is, volgens Albert Klijn, dat de Vlaamse rechters hogere eisen aan goed rechterschap stellen dan hun Nederlandse collega’s. Zij beoordelen hun eigen prestaties echter lager dan de Nederlanders dat doen. En beide groepen erkennen dat ze hun uitspraken beter zouden kunnen uitleggen. Albert Klijn: “Ik vind het niet verbazingwekkend dat de rechters uit beide landen vinden dat de praktijk achter blijft bij de norm. Wie immers realiseert z’n ambitie op alle punten? Het is wel interessant om te zien dat de Belgen verschillen van de Nederlanders: hun ambitie lijkt groter terwijl ze hun prestaties wat minder waarderen dan de Nederlanders doen. De kloof is hierdoor wat groter dan bij de Nederlanders”. [Het onderzoeksverslag ‘NL-BE: rechtersbeelden en beelden van rechters vergeleken’ is te lezen op www.ssr.nl](#).

*“Belgische rechters ‘jaloers’
op Nederlandse intervisie”*

Interview

Belgische rechters

Magistraten moeten hand in eigen boezem steken

De presentatie van Dirk van der Kelen, president van de rechtbank in Dendermonde, en Bart Willocx, president in Mechelen, over de dilemma's tussen onafhankelijkheid en ontvankelijkheid oogstte bewondering en respect van de deelnemers. 'We kunnen nog wat leren van de Belgen', was de algemene mening.

Spanningsveld

Rechters in België en Nederland kampen met dezelfde problemen rond vertrouwen in de rechtspraak, onafhankelijkheid en maatschappelijke betrokkenheid. 'Het spanningsveld tussen hetgeen de maatschappij van ons verwacht en onze mogelijkheden als magistraat is groot. Voor een deel is die spagaat inherent aan het rechtersvak en zullen wij daarmee moeten leven', zegt Dirk van der Kelen. Volgens hem kunnen onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak niet altijd samengaan met maatschappelijke betrokkenheid en gevoelens als verontwaardiging. Iedere rechter moet zich van dat gegeven in ieder geval bewust zijn, meent hij. 'Maar dat betekent niet dat wij als zetelende magistraten geen mogelijkheden zouden hebben om het vertrouwen in onze justitie te vergroten. Daarvoor is het allereerst nodig dat we de oorzaken van het wantrouwen kennen zodat we daarna, met elkaar, kunnen zoeken naar manieren om de afstand tussen samenleving en rechtspraak te verkleinen. Dan zal er zeker en vast meer begrip en acceptatie voor onze uitspraken komen', aldus de Belgische rechter.

Oorzaken

Een aantal oorzaken van het gebrek aan vertrouwen in de rechtspraak is bekend uit onderzoeken. Volgens Bart Willocx is bij samenlevingen met een meer homogeen en gedeeld waardenkader, zoals in Scandinavië, het wantrouwen minder groot dan bij een minder homogene bevolking. Aan dat feit kunnen wij, volgens hem, niet veel veranderen. 'Maar er zijn factoren bij de vertrouwenskloof die op centraal niveau maar ook door rechters wél individueel positief beïnvloed kunnen worden', meent hij.

Voor een deel is die centrale aanpak er al, volgens hem. 'Bij ieder gerecht in België wordt inmiddels stevig nagedacht over het verbeteren van de communicatie naar de samenleving. Onze persrechters kunnen op een begrijpelijke manier uitspraken uitleggen en zo nodig vertellen waarom een vonnis niet altijd uitvalt op de manier zoals misschien werd verwacht. Daarnaast heeft ons hoogste rechtscollege bepaald dat sommige vormverzuimen niet meer kunnen leiden tot een vrijspraak, iets wat in het verleden vaak stuitte op onbegrip van de burger. En we werken er hard aan om in megazaken te voorkomen dat grote vissen de dans ontspringen doordat er, door inefficiënt werken van de verschillende actoren in het proces, onaanvaardbare verjaringen ontstaan', aldus Willocx en Van der Kelen.

Hand in eigen boezem

Naast de min of meer centrale maatregelen om de vertrouwenskloof te dichten kunnen magistraten ook individueel meer de hand in eigen boezem steken om ervoor te zorgen dat burgers meer betrokken raken bij de rechtspraak, zo vinden de Belgische rechters. 'De bejegening op zitting, bijvoorbeeld, kan in een flink aantal gevallen nog stukken beter. Intervisie-vormen, zoals onze Nederlandse collega's die kennen, staan hier echter nog in de kinderschoenen. En datzelfde geldt voor het gebruik maken van heldere en begrijpelijke taal. Zowel op zitting als in de uitspraak en de motivering kunnen de gekozen woorden zorgen voor begrip of juist onbegrip. Bittere noodzaak, dus, om de woordkeuze af te stemmen op het publiek', aldus het tweetal.

Naast hun werk als president coachen Van der Kelen en Willocx ook rechters-in-opleiding in België. 'Ook voor deze magistraten van morgen is het minstens zo belangrijk als voor de ervaren rechters om stevig na te denken en te reflecteren over onderwerpen die te maken hebben met het spanningsveld tussen onafhankelijkheid en verontwaardiging. De rechter mag een eigen mening hebben. Soms kan en moet hij die ook kenbaar maken. Maar de intrinsieke kwaliteit van een proces of rechterlijk vonnis mag nooit worden aangetast. De dilemma's, die daarbij keer op keer zullen optreden, blijven moeilijk. Maar als we oog houden voor die dilemma's, en deze open en eerlijk met elkaar bespreken, dan valt er nog een wereld te winnen bij het dichten van de vertrouwenskloof', menen de presidenten uit België.

*“Rechtspraak wil geen CEO
en bedrijfsmatig leiderschap”*

Ronde 6, 20 maart 2014
Den Haag

Thema: De concerncode

Zoektocht naar identiteit rechter binnen de organisatie blijkt moeilijk

Bestaat er een ‘concerncode’ voor rechters? Hoe verhouden zich hun eigen identiteit en onafhankelijkheid tot hun rol in de organisatie? Kan de Rechtspraak met één gezicht naar buiten treden, of is er speelruimte voor het individu? De zoektocht naar de dubbele positie van de rechter die recht doet aan de eigen identiteit én aan de groep als geheel blijkt moeilijk. De deelnemers aan de zesde dag van de Zesdaagse braken er het hoofd over en kwamen er niet uit.

‘De vraag óf er een code is of zou moeten zijn voor de rechterlijke macht is van belang omdat de buitenwereld ons vaak ziet als één concern. Dat maakt dat wij ons zullen moeten bezinnen op onze eigen identiteit en die van de groep, op onze normen en waarden en de mogelijkheden die er zijn in de organisatie om als eenheid een sterke externe rol te vervullen’, aldus bestuurskundige René Westra, voormalig bestuurslid van het gerechtshof Arnhem en docent aan Nijenrode. Samen met Reinier van Zutphen, voorzitter van het College van Beroep voor het bedrijfsleven, leidde hij de levendige discussie met de Zesdaagse-deelnemers, vooral afkomstig uit de Hoge Raad, de gerechten en parketten en de Raad voor de rechtspraak.

Invalshoeken

De onderzoeksvraag naar het nut van een ‘concerncode’ heeft vele kanten, zo bleek uit de vele invalshoeken die de inleiders schetsen. Kern van het probleem blijkt de drievoudige rol die de rechter inneemt: de rol als individuele rechter met zijn of haar eigen identiteit, de rol als een boegbeeld van de groep, en de rol als lid van en deelnemer in de bestuurlijke organisatie. Bestuurlijk leiderschap en de hiërarchie van de organisatie lijken onverenigbaar met de inhoudelijke kanten van het vak en de professional. Zo bleek ook uit de reacties van de deelnemers. Vrijwel allemaal vonden zij dat bij het zoeken naar een vorm van eenheid in gedrag en uitstraling het accent zou moeten liggen op de intrinsieke inhoudelijke waarden van het werk en niet op een keurslijf in de organisatie. Zoals Geert Corstens, president van de Hoge Raad, het verwoordde: ‘Het woord “concern” roept veel weerstand op. Bij ons rechters gaat het meer om een esprit de corps. De Raad voor de rechtspraak is een faciliterende beheersorganisatie, maar géén rechtsprekende organisatie. De discussie over de vormgeving van onze organisatie ligt wat mij betreft bij de rechters zelf. In onze uitlatingen naar buiten

moeten we authentiek zijn en stabiliteit, evenwichtigheid en eerlijkheid uitstralen', aldus Geert Corstens. Op de vraag van Reinier van Zutphen hoe we 'de hele club' (rechtshouders; red.) tot eenzelfde gedrag kunnen krijgen is Corstens duidelijk: 'Door het goede voorbeeld te geven, het positieve gedrag te bevorderen en het gedrag dat niet goed is af te straffen. Eén alleszalmakend recept daarvoor is er niet.'

Eenheidsworst

Behoeftes aan een CEO voor de rechtspraak of een 'sterke leider' bleek er niet te bestaan bij de Zesdaagse-groep in Den Haag. Uit de verschillende reacties viel de volgende stellingname te distilleren: bedrijfsmatig leiderschap volgens het model van de CEO past niet bij ons individuele, onafhankelijke werk als rechter. Wij zijn vooral een groep mensen met een gezamenlijke taak. Wij vormen een samenwerkingsverband van tienduizend mensen die zich op dezelfde manier gedragen en vanuit dezelfde normen en waarden op dezelfde golflengte zitten. Dat betekent niet dat het publiek ons als eenheidsworst mag en kan zien, maar wel als mensen met een boegbeeldfunctie in de samenleving.

De vraag of de Rechtspraak daarbij een vastomlijnde code zou moeten hebben werd niet beantwoord. 'Maar dat maakt de verkenning niet minder belangrijk', vond Reinier van Zutphen. 'Het blijft bovendien relevant om in concernverband betrokken te zijn en te blijven bij belangrijke organisatie-ontwikkelingen, zoals de Agenda voor de rechtspraak van de komende jaren', meende hij.

De concerncode

De titel van de bijeenkomst is raadselachtig en de oplossing ligt niet bij Van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse taal dat bij 'concern' verwijst naar 'bedrijf'. Want 'concern' verwijst etymologisch naar het Latijnse 'cernere': uitsnijden. Onderdeel van een concern zijn betekent: een van de uitgelezenen

De zoektocht naar de betekenis van het woord 'concern' voor de organisatie van de Rechtspraak en de invulling en wenselijkheid daarbij van het begrip 'code' is niet simpel.

Westra plaatst de inhoudelijke en bestuurlijke rollen van rechtshouders tegenover elkaar. Het blijkt dat rechtshouders de inhoudelijke kant van hun werk het belangrijkste vinden.

Van Zutphen spoort de deelnemers aan tot 'kleur bekennen' met betrekking tot hun solidariteit met de organisatie. Het schrijven van een essay over dit thema (aan de hand van voorgeschreven zinnen over een vijftal onderwerpen) laat bij de deelnemers een variatie in gevoelens zien met één belangrijke conclusie: er zijn veel individualisten en (nog) weinig collectivisten.

Verder lezen:

R.L.N. Westra, *De rechtspraak in nieuw vaarwater*, TREMA 2011 nr. 2.; **R.L.N. Westra**, *De rechtspraak in nieuw vaarwater*, TREMA 2011 nr. 4; **P. Frissen** e.a., *Governance in de rechtspraak*, Research Memoranda jrg. 10. nr. 1. Den Haag, Raad voor de rechtspraak (2014); **H.N. Brouwer**, *De zwakke macht: de Rechtspraak als staatsmacht, in: Roosachtig strafrecht*, M.S. Groenhuisen e.a. (red), Liber Amicorum, Deventer Kluwer 2013.

Reactie deelnemer, ronde 6

Bij de opleiding tot rechter hoort ook dat de rio's nadenken en praten over hun identiteit en de cultuur en spirit die zij uitdragen. Reflecteren over een 'concerncode' is niet alleen voor ervaren rechters. Dat zegt Milou van der Bel, kernopleider bij SSR en raadsheer bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, naar aanleiding van de bijeenkomst in Den Haag.

Juist vanwege haar rol bij de initiële opleiding van rechters deed Milou van der Bel mee aan deze zoektocht om het begrip 'concerncode' nader in te vullen. 'Ik vind het een lastig onderwerp en een ongemakkelijk woord', zegt zij. 'Rechters zijn er nogal allergisch voor om geassocieerd te worden met een "concern". Dat is te veel gericht op de bedrijfsmatige kant van het werk. Als onafhankelijke staatsmacht hebben we natuurlijk een soort code, maar daarin ligt volgens mij de nadruk toch meer op de inhoudelijke kant dan op bedrijfsmatige aspecten', aldus Van der Bel. Dat neemt volgens haar echter niet weg dat er binnen de beroepsgroep wel nagedacht moet worden over de eigen identiteit en de rol die de rechtspraak speelt in de samenleving.

“Ook rio's moeten nadenken over hun identiteit”

'Rechters hebben heel sterk het gevoel te opereren als individuen. Maar van buitenaf worden we als apparaat gezien. Het maakt een groot verschil of je zegt dat je rechter bent of dat je bij de Rechtspraak werkt. In dat laatste geval wordt je gezien als onderdeel van een apparaat dat wel of niet goed werkt in de ogen van de buitenstaander. Om onze eigen positie daarbinnen goed voor ogen te hebben en te verankeren zijn dit soort bijeenkomsten uitermate nuttig. Het is een moeilijk onderwerp en het betaalt zich misschien niet meteen uit in kant-en-klare oplossingen, maar jonge en oudere rechters zullen met elkaar in gesprek moeten blijven om onze positie zowel in- als extern steeds weer onder de loep te nemen', aldus Milou van der Bel.

“Rechters mogen geen kaste vormen”

Interview

Geert Corstens

“Rechters mogen geen kaste vormen”

‘Rechters moeten sereniteit uitstralen. Dat moet onderdeel zijn van het esprit de corps van de rechterlijke macht. Maar ze mogen geen kaste vormen. Bedrijfsmatige woorden als ‘concerncode’ passen niet bij deze beroepsgroep, net zo min als deelnemen aan televisieprogramma’s als Adam en Eva.’ Dit zei Geert Corstens, president van de Hoge Raad, in een nadere toelichting op de discussiebijeenkomst over de concerncode.

Serene eenheid

Bij de zoektocht door leden van de rechterlijke macht naar een manier om het gezicht van de rechtspraak te bepalen zou, volgens Geert Corstens, het accent vooral moeten liggen op de inhoudelijke kant van het rechtspreken en minder op de bestuurlijke organisatie. ‘Een esprit de corps is een gevoel dat je deelt met elkaar en dat niet van bovenaf wordt opgelegd. Daarbij gelden veel vanzelfsprekendheden, maar ook onuitgesproken factoren die onze identiteit bepalen. Er wordt tegenwoordig in mijn ogen veel te vaak gesproken over ons werk als ‘Rechtspraak’, met een hoofdletter R. Daarmee wordt de organisatie bedoeld, de bedrijfsmatige kant van ons werk en de rol die de Raad voor de rechtspraak hierbij speelt. Hoewel de Hoge Raad niet onder dit bestuursorgaan valt ben ook ik blij dat de Raad voor de rechtspraak op bestuurlijk niveau faciliteert. Maar bij het vaststellen van de werkelijke identiteit van de rechtsprekende macht moet gekeken worden naar de inhoud van de professie. Ons kwaliteitsniveau wordt niet bepaald door de bestuursvorm, maar door hetgeen wij zelf als standaard hebben en uitdragen’, aldus Geert Corstens.

“President Hoge Raad wil geen rechters in ‘Adam en Eva’”

Als er al sprake moet zijn van een ‘code’ dan zullen, volgens hem, rechters vooral zélf moeten uitstralen dat zij behoren tot een beroepsgroep die ‘bepaalde normen en waarden van sereniteit hanteert’, zoals hij het formuleert, doelend op de onafhankelijke positie in het staatsbestel van waaruit rechters hun taak uitvoeren. ‘Daarbij moet het accent liggen op het hoge niveau van onze primaire taak van beslissen. Dat is het kernpunt van ons werk en dat moet aan de samenleving worden getoond’, aldus de president van de Hoge Raad.

Hij benadrukt daarbij wel dat een uitstraling op hoog niveau niet betekent dat rechters zich als een elite mogen voelen, laat staan gedragen. ‘Dat is niet het beeld dat het publiek op het netvlies mag krijgen.’

Schaamte

Geert Corstens vindt in de rechterlijke macht (in brede zin opgevat) een sterke verbondenheid aanwezig. Zelf voelt hij die band heel sterk. ‘Als er bijvoorbeeld nare dingen gebeuren, en iemand een

tas met belangrijke gerechtelijke stukken in de trein laat liggen, voel ik plaatsvervangende schaamte. Zoiets brengt immers onze beroepsgroep als geheel in diskrediet. Die band met het ambt zal ik wel altijd blijven houden, ook na mijn vertrek als president van de Hoge Raad’, zegt hij.

*“Laat Socrates en Foucault meekijken
op de schouder van de rechter”*

Slotdag, 10 april 2014
Utrecht

Thema: Waarheid

Rechters kijken diep in de ziel

Een professionele rechter is bescheiden én toont moed om recht te spreken. Hij of zij kijkt verder dan de feiten, zoekt naar contra-indicaties, falsificeert en wantrouwt wetenschappers. Ethische aspecten en de schoonheid van het recht hebben een belangrijke plaats bij de zoektocht naar de waarheid.

Met discussies over die prikkelende stellingen over 'waarheid' sloot donderdag 10 april bij SSR in Utrecht de Zesdaagse-cyclus. Wetenschappers, rechters, leden van het Openbaar Ministerie en bestuurders verdiepten zich tijdens zes bijeenkomsten, die op verschillende locaties in het land gehouden werden, in tal van facetten rond het proces van oordeelsvorming. De apotheose, het vinden van de 'waarheid', stond op de Zevende Dag centraal. Opnieuw een bijna magisch onderwerp van gesprek.

Filosofische overval

'Dit is een filosofische overval op uw ziel', zo karakteriseerde hoofdofficier van justitie en vice-voorzitter van het College van Bestuur van SSR Diederik Greive zijn flamboyante betoog over

de ingewikkelde processen die een rechter moet doormaken bij het zoeken naar de waarheid. In navolging van de Franse denker Michel Foucault meent hij dat er geen intrinsieke waarheid bestaat, maar dat deze pas ontstaat door het spreken. Om deze 'parrhesia' (de waarheid zoals die door het spreken ontstaat; red.) te bereiken, zullen rechters zelf over een aantal cruciale eigenschappen moeten beschikken en daarnaast goed moeten weten waar, hoe en wanneer zij moeten spreken, zo meent Diederik Greive. Rechters, stelde de inleider (opnieuw aanhakend bij het denken van Foucault), moeten authentiek en kritisch zijn, onomwonden relaties op het spel durven te zetten, en tegen bestaande verhoudingen in durven gaan. 'Geen makkelijke lijst van voorwaarden, maar wie als parrhesiast de waarheid wil vinden, zal zich al die facetten moeten realiseren voordat hij zijn mond open doet. Ik hoop dan ook dat u Socrates en Foucault op uw schouder laat meekijken als u recht gaat spreken', aldus Diederik Greive.

Beroepsarrogantie

Jurist en onderzoeker Ivar Wendt bekeek het thema ‘waarheid’ vooral vanuit de rechtsfilosofie. Volgens hem zijn de uitgangspunten van het kritisch rationalisme, dat uitgaat van een waarheid zonder zekerheid, het meest geschikt om die waarheid te vinden. Belangrijke aspecten zijn, aldus Wendt, dat rechters, maar eigenlijk alle juridische professionals, goed naar elkaar luisteren en zich bescheiden moeten opstellen. ‘Beroepsarrogantie is uit den boze. Evenals het zoeken van bevestigingen van een voorlopig oordeel. Dat levert een tunnelvisie op’, zo waarschuwde hij.

Voor de deelnemers leverde de middag in Utrecht vooral veel stof tot nadenken. ‘Want hoe moeten we onze moed tonen in een tijd waarin veel meer gewraakt wordt dan vroeger?’, en ‘Is falsificeren van aannames of feiten een garantie dat de enige echte waarheid gevonden wordt?’, vroegen enkele vertwijfelde deelnemers zich hardop af. De cyclus over oordeelsvorming had echter niet tot doel om concrete antwoorden aan te dragen op dit soort vragen, en alle andere hersenbrekers die tijdens de serie bijeenkomsten aan de orde kwamen. ‘Het gaat erom dat wij ons hebben kunnen verdie-

pen in de vraagstukken die het wezen van ons werk raken, en het daarmee op een hoger niveau brengen’, zo sloot Rosa Jansen, voorzitter van het College van Bestuur van SSR, de laatste ‘etappe’.

*“Niet dezelfde kleren als bij McDonald’s,
maar wél een coherente groep”*

**Gele toga voor inleiders
over ‘Concerncode’**

De gele toga

De Gele Toga, de prijs voor de beste presentatie tijdens de SSR-Zesdaagse, is gewonnen door Reinier van Zutphen, voorzitter van het College van Beroep voor het bedrijfsleven, en René Westra, voormalig bestuurslid bij het gerechtshof in Arnhem en docent aan Nijenrode, voor hun presentatie over de 'Concerncode'. De prijs, een beeldje van kunstenaar Betsy Grooters, werd op de zevende dag in Utrecht uitgereikt door Rosa Jansen.

De jury die de presentaties over verschillende kanten van oordeelsvorming moest beoordelen bestond uit deelnemers aan de Zesdaagse. 'Unaniem waren zij van mening dat het niveau van kennisinhoud van alle inleiders hoog was. 'Dat gold ook voor het winnende koppel. Maar zij staken daarnaast met kop en schouders en op alle fronten uit boven de anderen in de manier waarop zij hun presentatie verzorgden en waarop zij de interactiviteit met de deelnemers vorm gaven', aldus het juryrapport.

McDonald's

Op de zesde dag van de Zesdaagse lieten Westra en Van Zutphen allerlei kanten zien van een eventuele 'concerncode' voor rechters. Het zoeken naar een positie die recht doet aan de onafhankelijke professionaliteit van de rechter en de verhouding tot de bestuurlijke organisatie en de buitenwereld bleek niet makkelijk. Reinier van Zutphen erkent dat ook. 'Maar door de vele uren die René en ik ter voorbereiding van die middag aan dit onderwerp besteed hebben, ben ik wel veel wijzer geworden. Een concerncode in de vorm van een manifest of pamflet wil ik niet. Voor mij zit het meer in het gedrag van de rechters als beroepsgroep. Wij zijn geen medewerkers van McDonald's in allemaal dezelfde kleren, maar wél een groep die door iedereen als een coherent geheel gezien moet worden. De rechtspraak moet zich als eenheid in de samenleving en niet aan de samenleving tonen. Er is nog wat werk te doen, maar het is een haalbare kaart. Uit het feit dat we voor onze manier van presenteren, hoewel zonder concrete antwoorden, deze prijs hebben gekregen mogen we afleiden dat de deelnemers dit ook een waardevolle bijdrage vonden in hun gedachtvorming hierover', aldus Reinier van Zutphen.

Reactie deelnemer

José Plug, universitair docent Taalbeheersing, Argumentatietheorie en Retorica aan de Universiteit van Amsterdam, is gepromoveerd op argumentatie in civiele uitspraken. Zij werd op de zevende dag getroffen door de open sfeer van bereidheid bij de deelnemers om het rechterswerk van vele kanten te bekijken’.

“Getroffen door open sfeer”

Slechte positie

Bestuurskundige René Westra twijfelde geen moment toen hij werd gevraagd mee te doen aan de Zesdaagse over dit onderwerp. ‘De vraag waarom de rechtspraak zich zo slecht positioneert richting de samenleving en de politiek intrigeert mij enorm. De buitenwacht ziet rechters als één geheel, dus er zal nagedacht moeten worden over het gezicht dat de buitenwereld daarbij heeft. Nu is dat gezicht nog te eenzijdig juridisch. Kennelijk wacht de samenleving nog op andere uitingen. Het is belangrijk die te onderzoeken’, aldus René Westra. De discussies over de al dan niet bestaande noodzaak van een concerncode vond hij uitermate boeiend. ‘Ik heb geleerd dat het voor dit thema uiterst relevant is dat rechters en bestuurders sámen hierover spreken. De identiteit van de organisatie waarin je werkt motiveert en stimuleert en is essentieel voor rechters om antwoord te krijgen op de vragen naar hun eigen rol en identiteit. De verdiepingsslag die we daarover konden maken vond ik grandioos’, zegt hij.

[Bekijk een korte impressie van ‘de concerncode’.](#)

‘Ik ben geen jurist, maar voel me wel verwant met de juridische wereld en de mensen die er werken, want de taal, argumentatie en retorica van het recht is altijd de kern van mijn onderzoek geweest. Ik voelde me in Utrecht dan ook helemaal geen buitenstaander, maar juist verbonden met de rechters en officieren van justitie in hun denken over waarheid. Ontzettend leuk was het om te zien dat het interdisciplinaire karakter van het recht zoveel aandacht kreeg. Niet alleen de juridische aspecten zijn relevant voor het juridische werk, de retorica speelt ook een grote rol, net als de filosofie en allerlei aspecten van taal. Het bleek dat de deelnemers ook mensen zijn die, net als ik, ervan houden om nét even verder te kijken naar onderwerpen als waarheidsvinding. Zonder daarbij meteen naar antwoorden te zoeken. Ik probeer die diepgang ook aan mijn studenten door te geven, maar die vinden dat nog gruwelijk moeilijk. Toch is het omspitten van de aarde nodig om de zaadjes beter te laten groeien. En de argumentatieve aspecten in het proces van tekstproductie door rechters, is één van de belangrijke onderdelen die door dat omspitten naar boven komen.’

“140 tekens zijn niet genoeg”

**Enthousiaste reacties voor
twitterende deelnemer
Judge Joyce**

Een aardig inkijkje op de SSR Zesdaagse

Bestuursrechter Joyce Lie kreeg bekendheid als de ‘twitterende rechter’ en heeft inmiddels een paar duizend volgers. Van drie bijeenkomsten tijdens de Zesdaagse stuurde zij berichtjes daarover de wereld in. De reacties waren, volgens haar, enthousiast.

‘Ik ben heel tevreden hoe het gelopen is. Natuurlijk hebben we aan het begin van de bijeenkomsten vermeld dat ik via tumblr korte, maar anonieme stukjes zou versturen, zodat de deelnemers niet beschroomd zouden zijn om open en eerlijk met elkaar te praten. Ik heb er bewust voor gekozen om niet te gaan twitteren, want 140 tekens zijn niet genoeg om over zulke belangrijke onderwerpen te vertellen. Voor de mensen die de Zesdaagse niet konden bijwonen bleken de stukjes die ik op tumblr heb gezet een aardig inkijkje te geven in wat zich daar afspeelde. Ook niet-juristen reageerden heel enthousiast. Zelf vond ik de Zesdaagse een uitermate verdiepende serie, met interessante programma-onderdelen. Tijdens mijn raioopleiding, tot 2009, was er weinig tijd voor reflectie, contemplatie en het bekijken van je eigen persoonlijkheid in het werk. Dat heb ik toen wel gemist. Ik begrijp dat aan die meer diepgravende onderwerpen nu wel meer aandacht wordt besteed in de rechtersop-

leiding. Dat lijkt me heel zinnig. Door een aantal dagen van deze cyclus over rechterlijke oordeelsvorming bij te wonen heb ik de kans gekregen meer diepgang te geven aan mijn werk als rechter.’
[Lees het blog dat Joyce bijhield over de Zesdaagse.](#)

Joyce Lie, taalzeloot en woordliefde-aanstichtster, wilde vroeger al rechter worden. Of journalist. Of schrijver. De laatste twee stiekem soms nog steeds.

[Volg Judge Joyce op Twitter.](#)

Colofon

Concept

Marketing en Communicatie SSR

Vormgeving

Visueel Collectief

Tekst

Madeleen Wesseling (Juridisch Persbureau Wesseling), Albert Klijn

Fotografie

Marco Slot, Roel Rozenburg e.a.

